

Voorzitter: H. Sietsma (GL)

Namens de raad: C. Nieuwenhout (GL), J. van Veen (PvdA), A. Poelstra (D66), W. Pechler (PvdD), R. Staijen (Stadspartij), D. Brandenburg (SP), E.J. Vaes (VVD), C. Diallo (S&S), P. Rebergen (CU), E. Armut (CDA), E. Bernabela (PvH)

Namens het college: M. Wijnja (wethouder), K. de Wrede (wethouder)

Namens de griffie: S. van Erp

Paragraaf 2: Duurzaamheid

00:09:02

Voorzitter: Welkom bij deze meningsvormende sessie over de begroting voor volgend jaar, en in het bijzonder paragraaf twee uit die begroting. We hebben 50 minuten de tijd, dus ik zal heel strak op de tijd letten. U hebt tweeënhalve minuut per fractie, u krijgt geen seconde meer. Ook het stellen van politieke vragen, waarmee we beginnen, gaat van die tijd af. Ik zal bij de eerste termijn geen interrupties toestaan en ik zal het college vragen om zo kort mogelijk op de vragen te reageren. Dan kunt u in de tweede termijn los met uw woordvoering. Ook dan is de tijd voor interrupties beperkt, maar daar redden we ons wel mee, denk ik. Ik inventariseer welke fracties politieke vragen hebben voor de eerste termijn. De heer Pechler.

00:09:54

De heer Pechler: Dank, voorzitter.

00:09:55

Voorzitter: Ik inventariseer. Mevrouw Poelstra. Meer nog? Nee. De heer Pechler.

00:10:02

De heer Pechler: Dank, voorzitter. Voor een paragraaf die duurzaamheid heet, vond ik het opvallend dat het bijna alleen over de energietransitie gaat. Circulariteit wordt wel genoemd, maar niet echt uitgediept. Andere kernthema's van duurzaamheid, zoals voeding, consuminderen, en afvalvermindering ontbreken. Die thema's komen natuurlijk elders in de begroting terug. Is het niet een idee om in de volgende begroting de duurzaamheidsparagraaf te verbreden of er een andere titel aan te geven?

00:10:25

Voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Poelstra.

00:10:30

Mevrouw Poelstra-Bos: Mijn vragen gaan daarop door. Wij zijn een SDG-gemeenten, maar ook dat integrale verhaal zie ik niet terug. Hoe gaan we in de paragraaf duurzaamheid alle SDG-duurzaamheidsdoelen behalen? Wat gaan we daar het komende jaar aan doen? Dat is mijn vraag.

00:10:49

Voorzitter: Dank u wel. Ik kijk naar welke wethouder de vragen, eigenlijk dezelfde vraag, gaat beantwoorden. Mevrouw Wijnja.

00:11:00

Mevrouw Wijnja: Dank u wel, voorzitter. Ik ga kijken hoe ver ik kom vandaag. Ik mag mijn collega Broeksma vervangen. Dat is alleen maar mooi bij een heel belangrijk

onderwerp. Vanmorgen bij financiën ging het ook hierover. Waar staan we nu met de begroting en waar gaan we naartoe? De opmerkingen die gemaakt worden nemen wij mee in het vervolg. We zien welke stappen we moeten zetten, maar ook dat het best ingewikkeld is om daar te komen. Ik herken de opmerkingen over dat een aantal onderwerpen... Dan zou je als makkelijke oplossing kunnen kiezen dat we de paragraaf volgend jaar anders noemen. Misschien doen we dat wel, we nemen het in ieder geval mee. Over de SDG-doelen en hoe ga je sowieso op andere indicatoren, maar ook bijvoorbeeld op CO2-uitstoot: daar worden stappen in gezet, maar dat heeft tijd nodig. Daar blijven we over in gesprek met de raad.

00:11:50

Voorzitter: Dank u wel. Welke fractie kan ik als eerste het woord geven voor een woordvoering? GroenLinks, mevrouw Nieuwenhout.

00:12:02

Mevrouw Nieuwenhout: Hartelijk dank. Duurzaamheid is een superbelangrijk thema. Het gaat over hoe wij omgaan met de planeet die we hebben, en hoe we daar met z'n allen bij zijn. Daarom dank aan de heer Pechler en mevrouw Poelstra voor het benadrukken dat duurzaamheid niet alleen gaat over voltage en amperage, maar juist over wat mensen daarmee kunnen en wat er allemaal nog meer is. Dat ten eerste. Dan over het energiegedeelte. Wij willen heel graag volle vaart vooruit om de CO2-uitstoot in Groningen te beperken. Daar gaan we graag mee door en we kijken ernaar uit om komend jaar de routekaart opnieuw vast te stellen en samen na te denken over hoe we zo snel mogelijk zoveel mogelijk positieve impact voor onze planeet kunnen maken.

00:12:49

Mevrouw Nieuwenhout: Dan de manier waarop, dat is heel belangrijk. We hebben de keuze om de energietransitie zo in te richten dat het voor alle mensen is, of juist alleen voor de happy few. Ik zou bijvoorbeeld ook graag een Tesla willen rijden, maar dat lukt mij niet. Er zijn ook veel mensen die niet eens hun eigen huis kunnen verduurzamen omdat daar het geld niet voor is, of omdat zij dat als huurder niet mogen doen. Wij vinden het heel belangrijk dat als wij de energietransitie inrichten, dat we dat zo doen dat alle mensen daar op hun manier aan kunnen bijdragen en ook toegang toe hebben. In alles wat we doen, moeten we daar oog voor hebben komend jaar.

00:13:28

Mevrouw Nieuwenhout: Wat ook belangrijk is, is dat we in ons duurzaamheidsbeleid kijken naar gender en afkomst, en andere vormen van inclusie. Het blijkt dat bijvoorbeeld vrouwen of ouderen kwetsbaarder zijn voor energiearmoede dan mannen van middelbare leeftijd. Hetzelfde geldt voor mensen met kleine kinderen. Bel maar eens een energiecoach als je de Nederlandse taal niet goed machtig bent. Dan heb ik het zowel over mensen met een migratieachtergrond, maar ook mensen die laaggeletterd zijn. Kunnen zij hun weg vinden in al onze verschillende goedbedoelde initiatieven om mensen te helpen met energiearmoede? Wij hopen dat de gemeente Groningen, het college, veel aandacht heeft voor diversiteit en inclusie in het duurzaamheidsbeleid.

00:14:15

Mevrouw Nieuwenhout: Dan een andere koppeling, tussen duurzaamheid en

mobiliteit. Een kwart van de CO2-uitstoot gaat in mobiliteit en transport zitten. Dat is veel te veel en het moet snel naar beneden. Wat wij zien is dat er allerlei 'koppelkansen' zijn tussen het ruimtelijk beleid, het mobiliteitsbeleid en het duurzaamheidsbeleid. Op dit moment zien we dat het af en toe nog best veel aparte dingen zijn. Ons initiatief met de VVD van afgelopen voorjaar om zonnecarports meer onder de aandacht te brengen, is dan een mooie waar...

00:14:49

Voorzitter: Wilt u uw laatste zin uitspreken?

00:14:51

Mevrouw Nieuwenhout: Ja. Waar dat naar voren komt. Dat zouden we graag meer zien.

00:14:58

Voorzitter: Dank u wel. Wie volgt? Niemand? Dan zijn we heel snel klaar. De heer Staijen.

00:15:04

De heer Staijen: Dank, voorzitter. Duurzaamheid, dat is een begrip dat eigenlijk verpakt zit in alle andere programma's. In deze paragraaf viel het ons op dat je nauwelijks bedragen tegenkomt van investeringen of kosten, maar dat het blijkbaar allemaal versleuteld zit in de andere plannen. De Stadspartij zal de hier aangekondigde plannen daarom kritisch beoordelen. Wij willen dat ze realistisch en efficiënt zijn, maar zonder bedragen kan je dat niet een-op-een zeggen. We hebben een paar opmerkingen. De nieuwe wetgeving gaat het straks mogelijk maken om complete wijken verplicht van het gas af te halen. Maar nergens in dit hele plan staat hoe de eigenaren straks gecompenseerd gaan worden voor de gedwongen hoge kosten. Daar zal toch echt een goede regeling voor moeten komen. Een hoop mensen kunnen het zelfs nu al niet betalen om hun huis te verduurzamen, laat staan dat ze dan ook nog helemaal van het gas af moeten.

00:16:02

De heer Staijen: De routekaart - dat zal bij de volgende, die straks komt, niet anders zijn - geeft aan dat ongeveer 60 procent van alle lokaal opgewekte energie straks van de zon moet komen. Een belangrijk deel hiervan moet van panelen op daken en op parkeerterreinen komen. De Stadspartij heeft altijd al heel zwaar ingezet op zon op dak, maar ook hier loopt men nu tegen de beperkte capaciteit van het net aan, zodat projecten voorlopig niet eens kunnen worden aangesloten. Ik las vanmorgen dat 25 procent van alle aanvragen voorlopig in de kast gezet wordt. Ook aan de verbruikerskant begint hetzelfde probleem te komen. Daar kunnen bedrijven nu al niet meer uitbreiden omdat het distributienet qua energie overbelast is. Hoe ver komen wij met onze zon op daken als we ze niet kunnen aansluiten? Tot slot dit. Nog maar heel zelden werken overheden even efficiënt als gespecialiseerde marktpartijen. Daar hebben we het in de vorige sessie ook over gehad. De Stadspartij is ook erg kritisch over het eventueel gemeentelijk energiebedrijf. Tot zover.

00:17:10

Voorzitter: Dank u wel. Ik zag de heer Pechler.

00:17:15

De heer Pechler: Dank, voorzitter. Als Partij voor de Dieren willen we graag meer grip op de realisatie van onze doelstelling van CO2-neutraal in 2035. Tijdens de sessie over financiën deze ochtend noemde ik al de opmerkingen van de accountant over de meerwaarde van een klimaatbegroting, opname van klimaatrisico's, en het belang van meetbare doelstellingen. Het was erg goed om van de wethouder te horen dat de gemeente dit verder gaat ontwikkelen en oppakken. Zeker die meetbare en stuurbare doelstellingen zijn cruciaal. Als we bijvoorbeeld zien dat we 34 procent energiebesparing beogen, maar het gasverbruik in de gemeente de afgelopen jaren stabiel is gebleven en het elektriciteitsverbruik juist met bijna acht procent is gegroeid tussen 2018 en 2021, maken we ons zorgen over of we op koers liggen.

00:17:56

De heer Pechler: Zeker met de voortdurende digitalisering en energie-intensieve software, zoals AI en cryptocurrencies, is er meer inzet nodig om paal en perk te stellen aan het elektriciteitsverbruik. Aan de kant van duurzame energieopwek is het goed om te lezen dat we op schema liggen wat betreft zon op daken en het halen van de RES-ambitie van 5,7 tetrawattuur per jaar. WarmteStad groeit gestaag. Door controles bij bedrijven daalt het energieverbruik ruim tien procent. De mogelijkheden om zonnepanelen op bedrijfsdaken te verplichten...

00:18:26

Voorzitter: U kijkt niet naar mij, en ik hoor ook geen komma. U hebt toch een interruptie van mevrouw Poelstra.

00:18:31

De heer Pechler: Ik dacht: ik maak mijn zin af.

00:18:35

Mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. We hebben vorige week een Kamerbrief gehad over het beperken van de mogelijkheden voor zonneparken op landbouwgronden. We stellen daar vandaag ook vragen over, wat zou kunnen betekenen dat de RES-doelen toch wat in gevaar komen. Hoe ziet u dat? Moeten we op andere plekken intensiveren?

00:19:01

Voorzitter: De heer Pechler.

00:19:03

De heer Pechler: Ik moet zeggen dat het voor de Partij voor de Dieren ook altijd een lastige afweging is of je grote zonneparken wilt op land. Zelf sta ik er zo in dat als we de klimaatverandering niet stoppen, de gevolgen veel ernstiger zullen zijn. Ik maak me inderdaad ook zorgen. Ik heb gisteren een artikel gelezen over de provincie Overijssel, dat daar ook veel wethouders in opstand zijn gekomen omdat de provincie het al eerder had verboden dan dat de Kamermotie was aangenomen. Als het niet linksom gaat, dan moet het rechtsom qua plaatsen van duurzame energie en het opwekken daarvan. Ik ben erg benieuwd naar de visie van het college daarop. Ook is het positief dat het energiegebruik steeds meer wordt gemonitord. Dan kom ik bij mijn laatste alinea. Wel zetten we als fractie vraagtekens bij het halen van restwarmte uit de Eemshaven. Los van de enorme investering die met een warmtenet van een dusdanige lengte gepaard zal gaan, maken we ons daarmee

afhankelijk van de vervuilende activiteiten van grote bedrijven daar. In hoeverre is die warmte echt duurzaam te noemen als het door een energieslurper komt? Tot zover, voorzitter.

00:20:06

Voorzitter: Dank u wel. De heer Brandenburg, en daarna mevrouw Armut.

00:20:22

De heer Brandenburg: U weet dat ik nooit mijn spreektijd volpraat. Voorzitter, ik zou willen beginnen met: het moet nooit rechtsom, het moet altijd linksom. Dat geldt zeker als je de energietransitie tot een succes wilt maken, of duurzaamheid in de bredere context. Wij vinden - dat lezen we in deze begroting - dat het college daarmee op de goede weg is. Dat betekent namelijk dat je een gemeentelijk energiebedrijf of een gemeentelijke exploitatiemaatschappij voor duurzame energie opricht. Zodat je een fonds kunt vullen waarmee woningeigenaren hun woning kunnen verduurzamen. Zodat je zelf gaat over waar je dan die projecten neerzet, met welk percentage je een lokale omgeving compenseert, en hoeveel daarvan terugvloeit naar de gemeentekas.

00:21:09

Voorzitter: Mevrouw Poelstra.

00:21:12

Mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. Ik zat alweer te wachten op de komma. Ik ben het in grote lijnen met u eens dat we op de goede weg zijn. We zetten heel erg in op het vullen van het fonds energietransitie door de opwek. Mocht dat in gevaar komen, waar komen de gelden dan vandaan om daarmee verder te gaan, om mensen verder te helpen?

00:21:38

De heer Brandenburg: Die moeten dan ergens anders vandaan komen. We hebben hem al eerder gevuld vanuit de gemeentebegroting, of met overgebleven rekeningresultaat, of op andere vormen. Daar moeten we te zijner tijd naar kijken. Dan helpt het dat we een kabinet hebben waar niet een D66'er over financiën gaat en gemeentes fatsoenlijk gecompenseerd worden. Dus nooit rechtsom. Dat geldt ook in het geval van bedrijven. We zien nog steeds dat de helft van ons energieverbruik voor de rekening van bedrijven komt. Wij zijn dan ook verheugd om te lezen in de begroting dat er komend jaar 200 controles bij bedrijven gedaan gaan worden om plannen te maken om dat terug te dringen. Dat horen we al lang. We zijn blij dat er nu concrete voorbeelden komen, ook omdat het echt nodig is dat er aan die kant gezorgd wordt voor minder energiegebruik zodat wij ook aan de opwekkant minder hoeven op te richten. Ook daar op de goede weg. Daar laat ik het bij.

00:22:38

Voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Armut.

00:22:40

Mevrouw Armut: Dank, voorzitter. We staan voor enorme uitdagingen op het gebied van duurzaamheid. Dat is niet alleen een opgave in Groningen of Nederland, maar wereldwijd is het een uitdaging. Wel is het een uitdaging die in Groningen heel serieus genomen wordt. Dat is mooi, want de ambities zijn goed. Voorzitter, mijn fractie maakt zich zorgen over hoe haalbaar onze ambities zijn voor 2035. Dat heeft

niet alleen met financiën te maken, maar ook met bijvoorbeeld hoeveel mankracht we hebben en hoeveel capaciteit ons net kan verdragen. We lezen nu al dat het stroomnet in zowat alle provincies vol raakt, juist ook omdat mensen en bedrijven steeds meer gaan verduurzamen met zonnepanelen, elektrische auto's en warmtepompen. Nu zeg ik niet dat we moeten stoppen met deze verduurzaming, want dat is natuurlijk heel goed, maar het is wel iets waar we in groeiende mate rekening mee moeten houden.

00:23:26

Mevrouw Armut: Groningen stroomt door. Dit heeft tot een goede pilot geleid waarbij oplossingen worden bedacht voor deze uitdagingen, die inmiddels niet alleen toekomstige uitdagingen zijn. We zien bijvoorbeeld in Friesland dat ze al tegen deze problemen aanlopen met een bedrijventerrein. Het zijn dus echt hedendaagse problemen. Voorzitter, een ander aspect waar onze partij zich zorgen over maakt, is de manier waarop we onze inwoners meenemen bij verduurzaming, en soms te laat meenemen. Ik zal niet weer beginnen over bijvoorbeeld het megazonnepark bij Polder Lageland. Zulke situaties willen wij in de toekomst voorkomen. Dat is waarom mijn fractie bijvoorbeeld liever niet ziet dat het college met een plan komt voor een windpark in Ten Boer. Mijn fractie zou het college willen meegeven in acht te nemen met welke problematiek een gebied te maken heeft gehad, en dit mee te nemen in zulke afwegingen.

00:24:14

Voorzitter: Mevrouw Middelhuis.

00:24:15

Mevrouw Middelhuis: In de afweging bij Meerstad Noord heeft een heleboel participatie plaatsgevonden en dat heeft geleid tot verbeteringen van bepaalde dingen in het gebied. Ook bij windenergie rond de A7 zou het kunnen helpen om de overlast van de A7 te verminderen. Ziet u niet ook de positieve kanten daarvan in?

00:24:41

Voorzitter: Mevrouw Armut.

00:24:42

Mevrouw Armut: Dank, voorzitter. GroenLinks noemt nu natuurlijk een deel van de participatie die kwam na veel ophef en onvrede van inwoners daar die best bereid waren een klein deel te geven. Nu gaan we het toch erover hebben, maar er is natuurlijk veel misgegaan in dat participatieproject. Dat probeert mijn fractie te belichten. Bovendien moeten we, ondanks de grote opgave, niet altijd maar groot, groter, grootst willen. Daarom kan mijn fractie zich ook vinden in wat er in de begroting staat over realisatie van kleine en lokale coöperatieve zonneparken. Daar wilde ik het bij laten.

00:25:19

Voorzitter: Dank u wel. Wie volgt? De heer Van Veen.

00:25:24

De heer Van Veen: Dank u wel, voorzitter. Het energie- en duurzaamheidsbeleid van de gemeente staat volop in ontwikkeling. Landelijke regels en subsidies veranderen snel, net als de technologische ontwikkelingen, en dus de manier waarop bedrijven hiermee omgaan. Mijn fractie verwacht dat het komende jaar weer zoveel zal

veranderen, dat de begroting die we nu bespreken waarschijnlijk rond de zomer alweer achterhaald zal zijn. Daarom leek het mij interessant om deze woordvoering wat meer uit te zoomen en meer algemeen te reflecteren op hoe mijn fractie binnen de energietransitie naar losse onderdelen kijkt. Er zijn drie onderdelen die wij beoordelen. Ten eerste is het voor ons altijd belangrijk dat duurzaamheidsbeleid het verschil tussen mensen verkleint in deze gemeente. Inkomen en kansen zijn nu niet eerlijk verdeeld. De energietransitie heeft het inzicht om die kansen alleen maar te vergroten, en die ongelijkheid alleen maar oneerlijker te maken. We kunnen het ook zo vormgeven dat het juist een positieve verandering brengt, en dat het de verschillen verkleint. Deze kans wil de PvdA verzilveren, en het beleid moet dus ook op die manier worden vormgegeven.

00:26:21

De heer Van Veen: Ten tweede is het belangrijk dat het beleid daadwerkelijk het draagvlak voor de energietransitie vergroot. Het werd al benoemd, en als we dit echt voor elkaar willen krijgen met elkaar... Dat vraagt zoveel van onze mensen, dat gaat alleen lukken als we het samen doen. Voor de een is zo'n bijdrage het opruimen van de zolderkamer zodat er ruimte is voor isolatie, voor de ander is het een investering van enkele duizenden euro's, en voor de derde is het een klusdag georganiseerd om het met de buurt samen op te pakken. Ons beleid moet zo vormgegeven zijn dat inwoners, bedrijven en organisaties dat draagvlak alleen maar vergroten. We doen het samen of we doen het niet. Zo simpel is het gewoon als het om die doelen gaat.

00:26:55

De heer Van Veen: Ten derde is het voor ons belangrijk dat er efficiënte maatregelen zijn om de CO2 te besparen. Uiteindelijk moeten we efficiënt zijn om klimaatneutraal in 2035 te zijn. We hebben haast en we hebben niet onbeperkt tijd en geld, dus we moeten slim zijn. We moeten kijken naar externe financiering, we moeten kijken naar vliegwielen, naar koppelkansen, slim zijn. Echt consequent kijken: hoeveel CO2 besparen we nu werkelijk? Er zijn dus drie aspecten, en we kunnen natuurlijk niet alles hebben. Vaak zullen het er bijvoorbeeld twee van de drie zijn. Bijvoorbeeld de klusbus bij kleine ondernemers: verkleint de kloof want het helpt kleine ondernemers, vergroot het draagvlak - ze doen mee - maar qua efficiëntie valt het tegen.

00:27:33

Voorzitter: Ik ken u een beetje. Nog een halve minuut.

00:27:35

De heer Van Veen: Dank u wel. Dit was het laatste blokje. Een ander voorbeeld is dat we de handhaving op kantoren hebben, die minimaal label C moeten zijn. Helaas helpt dit niet voor het draagvlak want het is dwingend, dus in dat opzicht is het niet positief. Het helpt wel op de andere twee onderdelen, dus ook dat is voor de PvdA een goede maatregel. Het beste voorbeeld, en daarmee sluit ik af, is de kleine isolatiemaatregel voor inwoners, waarbij voor 1.000 euro of voor 5.000 euro geïsoleerd wordt. Dat scoort op alle drie de onderdelen goed. Wat mij betreft gaan we volgend jaar volop met dat soort dingen door.

00:28:08

Voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Poelstra.

00:28:12

Mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. In grote lijnen zijn we heel tevreden met de duurzaamheidsparagraaf. Het beleid en de visie staan heel stevig. Juist daarom vinden we het belangrijk dat er nu vol wordt ingezet op de uitvoering van het beleid, en dat we continu bekijken: gaan we nu echt CO2 besparen? Gaan we het verbruik verminderen? We weten dat we voor 50 procent van onze energievraag afhankelijk blijven van de ons omringende gemeenten. Ik vind het belangrijk dat we ons dat realiseren. We horen wel bij de koplopersteden in de wereld qua energietransitie, maar ondertussen zijn we de minst duurzame gemeente van de provincie Groningen. Met soms wat nieuwe regelgeving moeten we creatief blijven en kijken waar we energie kunnen besparen en waar we het, als het nodig is, kunnen blijven opwekken.

00:29:01

Mevrouw Poelstra-Bos: Participatie is wat ons betreft de sleutel tot succes daarin. Bijvoorbeeld bij Roodehaan wordt door bewoners het windpark wel gedragen en worden ook ambitieuze stappen gezet, alleen zien we het nog niet gebeuren. Ik denk dat we daar als gemeente continu naast inwoners moeten blijven staan en laten participeren, om perspectief te bieden en tegelijkertijd de opbrengsten van de energieopwek en de besparing direct dicht bij huis te brengen. Met die kleine maatregelen moeten we zeker doorgaan. De wijkuitvoeringsplannen vind ik nog wel onduidelijk. Er zijn best veel wijken waar nog niet bekend is wat daar gaat gebeuren. Inwoners kunnen zich niet goed voorbereiden. Dan komt er een warmtenet. Moet ik all electric gaan? Moet ik zelf een warmtepomp aanschaffen? Daar zou ik graag de komende jaren, of in ieder geval in 2024, een stap willen zetten om daar duidelijkheid te verschaffen, zodat inwoners weten waarmee ze aan de slag moeten gaan.

00:30:06

Mevrouw Poelstra-Bos: Ik ben het ook eens met het meenemen van diversiteit en inclusie in alles wat we doen aan energietransitie en maatregelen. Ik denk dat als je de doelgroep beter weet te bereiken, je mensen sneller kunt meekrijgen op de juiste manier. Ik zou als laatste aandacht willen vragen voor de ruimtelijke inpassing van de nieuwe energie-infrastructuur. Hoe gaan we alle elektriciteitskastjes, de stations, op een mooie en duurzame manier inpassen? Daar moet je nu al naar kijken. Hoe zorgen we voor voldoende opslag? Geef dat ook voldoende aandacht in de nieuwe routekaart. Dat is het.

00:30:45

Voorzitter: Dank u wel. Wie volgt? De heer Diallo.

00:30:53

De heer Diallo: Dank u wel, voorzitter. Allereerst wil ik zeggen dat Student en Stad in lijn staat met de plannen die het college voor ogen heeft met deze begroting. Echter vinden wij dat het college binnen de begroting tekortschiet op het promoten van duurzaamheid, het meenemen van de burger binnen het participatiekader en het onderstrepen van de significantie van burgerinitiatieven. Ten eerste staat het belang van isolatie en energie-efficiëntie in onze gemeente voorop. Goede isolatie is cruciaal om energieverbruik te verminderen en duurzaamheidsdoelen te bereiken. Slecht geïsoleerde woningen spelen hierbij een grote rol. Zo is het duurzaam energieloket bij ons allen welbekend en kan dit ondersteuning bieden aan bewoners

en vooral jongeren, studenten en mensen met een beperkt budget, maar is het loket weinig bekend.

00:31:34

De heer Diallo: Daarom pleiten wij voor aantrekkelijke informatie om duurzaamheid te promoten, vooral voor degenen met beperkte financiële middelen. Dit is van groot belang, vooral met de winter voor de deur. Ook is de inspanning van de particuliere verhuurder van essentieel belang. De huurder kan deze verduurzamingspakketten aanschaffen en activeren. We vragen het college ook om de particuliere verhuurders te blijven stimuleren en te verduurzamen. Ten tweede, het participatiekader van zonneparken en windparks is cruciaal om omwonenden te informeren, actief betrokken te houden...

00:32:02

Voorzitter: De heer Van Veen heeft een vraag.

00:32:02

De heer Van Veen: Excuses. Ik heb daar veel over nagedacht: hoe kunnen we de particuliere verhuurders van de studentenhuizen zover krijgen om de isolatiedingen te doen? U geeft aan naar het college: "Ga ermee bezig." Heeft u daar zelf ideeën bij hoe dat concreet kan? We kunnen het wel tegen hen zeggen, maar in mijn ervaring ben ik bang dat het niet voldoende gaat zijn.

00:32:25

De heer Diallo: Daar ben ik het mee eens. Wat ik vanuit mijn eigen omgeving gemerkt heb, is dat studentenwoningen bijvoorbeeld zien dat de energierekening enorm oploopt. De particuliere verhuurders confronteren met de oplopende energierekening zou misschien een optie kunnen zijn, zou ik denken. Dan ga ik graag verder. Het draait om de bewoners goed te informeren over de gevolgen van dergelijke projecten voor hun leefomgeving. Dit benadrukt het belang van het participatiekader, waarvoor Student en Stad het college vraagt om dit te benadrukken. Ten derde willen we het belang van burgerinitiatieven binnen de verduurzamingssector benadrukken. Burgers vormen de ruggengraat van onze gemeenschap, en betrokkenheid is essentieel om echte verandering teweeg te brengen. De gemeente moet daarom een proactieve rol blijven spelen in het ondersteunen van deze initiatieven, onder meer de lobby-inspanningen en het organiseren van bijeenkomsten of panelgesprekken.

00:33:18

De heer Diallo: Tot slot, zoals mevrouw Poelstra al vertelde, komt het Rijk met een nieuw beleid. Recentelijk kondigde het Rijk aan dat er een prioriteit komt op het aanleggen van zonne-energieparks op daken en dat landbouwgrond ondermijnd zou kunnen worden. Daarom zouden we graag willen weten welke plannen door dit nieuwe beleid worden beïnvloed. Kortom, de visie van het college staat in lijn met die van Student en Stad, waarbij we benadrukken dat het cruciaal is om duurzaamheid aantrekkelijk te maken, ook voor particuliere verhuurders, en te promoten in alle lagen van de samenleving; het participatiekader als uiterst belangrijk te aanschouwen; en burgerinitiatieven een sleutelrol te laten spelen in de transitie naar een duurzame toekomst. Samen streven naar een gemeenschap waarin duurzaamheid niet alleen doel is, maar ook een aantrekkelijke en gehoorde stem heeft in onze samenleving. Dank u wel.

00:34:12

Voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Poelstra, kunt u de microfoon uitzetten? Wie volgt? De heer Rebergen.

00:34:22

De heer Rebergen: Dank u wel, voorzitter. In de routekaart 2035 hebben we beschreven op welke wijze wij in 2035 energieneutraal willen zijn. Door alle omstandigheden is die routekaart toe aan een update en een actualisatie. Die gaan we in 2024 bespreken, en wij zien daar ook naar uit. Als je het hebt over participatie, dan geeft het college ook in de begroting aan dat de routekaart in principe geactualiseerd is, maar juist nu bij stakeholders ligt om met hen te bespreken, en dat die daarna bij de raad komt. Ik denk dat het een mooi voorbeeld is van de participatie. Een paar onderwerpen die ik graag eruit willen pikken. Het eerste is besparen. Wat je niet gebruikt, dat hoeft je ook niet op te wekken. Dan gaat het voornamelijk om isolatie. Mijn collega van Student en Stad had het net ook erover.

00:35:19

De heer Rebergen: We stelden in 2021 al schriftelijke vragen, samen met het CDA, over het nationaal isolatieprogramma. Als fractie brachten we een werkbezoek in Selwerd waar we bekeken hoe de wooncorporatie zich inzet voor de verduurzaming van woningen. Met de VvE-aanpak en de collectieve isolatie-aanpak kunnen we steeds meer doelgroepen bedienen en helpen om de particuliere woningvoorraad te verduurzamen. Bij de versterking is in het gebied van de gaswinning nu ook het gasloos gereed ingevuld door het NCG als zijnde isolatie. Er moet voor iedere woning een isolatieadvies komen dat wel of niet vergoed wordt. Dat hangt een beetje met hoeveel weken je je huis uit moet, of niet. Daar vind ik wat van, maar daar gaat het nu niet over.

00:36:08

De heer Rebergen: Het laatste punt, de energielabels voor woningen. In de routekaart hebben we opgenomen dat we woningen willen verduurzamen. Alleen als die woningen niet verkocht worden, wordt er in de regel geen nieuw energielabel aangevraagd. Het is dus heel lastig om te monitoren hoeveel woningen zijn verduurzaamd en op welke energielabel zij zitten. We willen eigenlijk vragen of daarin actie is te ondernemen om te kijken hoe we dat toch in beeld kunnen brengen. Dat is één van de punten uit de routekaart. Het tweede punt dat we onder de aandacht willen brengen is de circulaire economie. Vorig jaar bij de begroting dienden wij een motie in voor uitbreiding van de Repair Cafés. We ontvingen onlangs een stand van zaken van de uitvoering. Daarin lezen we ook dat gekeken wordt naar de mogelijkheden om de circulaire economie te bevorderen, onder andere door uitbreiding van de Repair Cafés. Mijn laatste zin...

00:37:04

Voorzitter: Uw laatste zin, vooruit.

00:37:09

De heer Rebergen: Die gaat over energiearmoede. In de begroting is aangegeven dat we ons als gemeente inzetten om dit tegen te gaan, bijvoorbeeld door voorlichting, duurzaamheidsadvies en het fonds energietransitie. Daar moeten we vooral mee doorgaan.

00:37:27

Voorzitter: Dank u wel. Wie wil nog het woord voeren? Mevrouw Bernabela.

00:37:31

Mevrouw Bernabela: Bedankt, voorzitter. De plannen voor duurzaamheid zijn uitgebreid en toekomstgericht. De zon op daken moet wat ons betreft ook meer uitgebreid worden, in plaats van zonneparken aanleggen. Ook warmtenet breidt behoorlijk uit. Toch vragen wij ons af of de woningbouwcorporaties voldoende gestimuleerd worden om de woningen en de flats die langs warmtenet liggen in Vinkhuizen Noord ook aan te sluiten op het warmtenet. Het gasverbruik zou hierdoor veel meer omlaaggaan. Daarnaast zijn we blij dat ook particuliere woningbezitters geholpen worden met verduurzaming van hun woning. Dit zal zeker helpen om de energiearmoede te voorkomen. Ook studentenpanden zouden verduurzaamd moeten worden en daarin meer gestimuleerd moeten worden. Ouderen zijn ook een kwetsbare groep die moeilijk kunnen meedoen met alle regelingen, maar wel last hebben van de energiearmoede. Hoe nemen we deze groep mee? Daarnaast zijn er hele mooie wijkinitiatieven die ondersteuning verdienen, zoals Oosterpoort Duurzaam. Hoe zit het met de verduurzaming van wijkgebouwen en andere gemeentelijke gebouwen? Dat was het.

00:38:47

Voorzitter: Dank u wel. De heer Vaes nog, of doet u niet mee deze keer? Gaat uw gang.

00:38:52

De heer Vaes: Dank u wel, voorzitter. In de stukken valt te lezen dat de gemeente op alle fronten hard onderweg is op het gebied van verduurzaming. Ik denk dat het heel mooi is om te lezen. Op alle fronten zijn we goed bezig. Ik was ook erg blij om te lezen dat we zo'n prominente plek hebben voor zon op dak en voor de zonnecarports, zoals gevraagd in de motie met GroenLinks. Erg mooi, denk ik. Ik moet wel zeggen dat ik het lastig vond om qua begroting en qua wat we investeren en ervoor terugkrijgen, om dat goed en eenduidig uit de stukken te halen. Het is natuurlijk wat versplinterd, dus dat maakt het wat lastig om daar puur qua begroting iets op te zeggen, vind ik.

00:39:39

De heer Vaes: Wat ik ook wil meegeven, dat ik bij het investeren in grote zonneparken inclusief een exploitatiemaatschappij mis dat we rekening houden met een stukje marktvolatiliteit en dat het niet goed gaat. Wat gaan we dan doen? We hebben natuurlijk best wat plannen, ook richting energiearmoede. Dan gaan we dadelijk een fonds opbouwen, en dan gaan we putten uit het geld dat we verdienen. Wat als dat niet lukt? Misschien dat jullie mij pessimistisch vinden, maar ik acht die kans best groot want de energieprijzen...

00:40:13

Voorzitter: Mevrouw Nieuwenhout heeft daar een vraag over.

00:40:19

Mevrouw Nieuwenhout: Bent u het met ons eens dat subsidies daar eventueel een rol in kunnen spelen om het risico te verkleinen?

00:40:27

De heer Vaes: Vanuit het Rijk, bedoelt u?

00:40:28

Mevrouw Nieuwenhout: Ja.

00:40:31

De heer Vaes: In hoeverre je daarop kan rekenen... Als je dat potje kan vullen met iets anders, dan heb je het risico natuurlijk minder. Het blijft natuurlijk wel wrang dat je dan je geld hebt weggegooid. Het geld dat we dan gaan investeren, dat is een aanzienlijk bedrag. De zonneparken zijn niet bepaald goedkoop. Laten we daar op voorhand goed de risico's inschatten en er goed naar laten kijken. Ik ben van mening dat we daar als gemeente niet de juiste expertise in hebben. Die kunnen we misschien inkopen, weet ik niet. Daar moeten we goed naar kijken, om te voorkomen dat we daar een grote flater slaan en het geld kwijt zijn. Dat geld kunnen we ook op voorhand investeren in goede initiatieven.

00:41:15

Voorzitter: We gaan naar de heer Van Veen.

00:41:16

De heer Van Veen: Dank u wel, voorzitter. Ik ben het met u eens. Ik bedoel, we gaan natuurlijk alleen zelf in die dingen investeren als we er geld aan verdienen. Maar stel, dat is goed uitgezocht. Financials hebben aangetoond dat we er geld mee gaan verdienen. Misschien een expert extern. Zegt de VVD dan ook: laten we dat dan maar zelf doen. Dat zou ik een hele positieve beleidsopvatting verandering... Ik weet niet of dat het juiste woord is, maar ik ben blij als de VVD er tegenwoordig zo in staat.

00:41:42

De heer Vaes: Ik begrijp wat u bedoelt. Ik ben geen voorstander van een eigen energiemaatschappij opstarten. Daar ben ik heel duidelijk in. Waar ik het vandaag over wil hebben, is dat we ook naar het risico moeten kijken. Dit plan, daar gaan we voor. Dat hebben we besloten, daar gaan we gewoon voor. Wat ik als mijn plicht zie, is om ons erop te wijzen dat we ook een risico ermee nemen. Laten we dat in godsnaam voorkomen, zolang we dat kunnen. Want als ons dat gebeurt, en er zijn voorbeelden van in het verleden, denk ik dat we onszelf echt tekortdoen. Daar gaat mijn betoog over.

00:42:23

Voorzitter: Dank u wel. Ik zag de heer Brandenburg ook. Gaat uw gang.

00:42:28

De heer Brandenburg: Voorzitter, er zijn halve volksstammen van rijke mensen die velden opkopen om daar zonnepanelen neer te leggen om er rendement op te maken. Hoe groot schat de VVD het risico in als de gemeente het gaat doen?

00:42:42

De heer Vaes: Ik weet niet wat de heer Brandenburg precies wil zeggen. Dat er geen risico's bestaan? Of omdat allemaal rijke mensen het doen, bestaat er geen risico? Dat is de onderbouwing.

00:42:55

De heer Brandenburg: Voorzitter, dat is precies de onderbouwing. Er zijn namelijk heel veel mensen die enorme winsten maken met zonnepanelen en met zonnevelden. Die winsten gaan allemaal naar de zakken van grote investeerders. Dan zit hier een gemeente die zegt: "Nee, die winsten moeten naar de gemeenschap." En dan zegt de VVD: "Risico's, moeilijk, moeilijk." Ik snap dat u het al die bedrijven, die ondernemers, die investeerders...

00:43:17

Voorzitter: Uw vraag is helder. De heer Vaes voor een kort antwoord.

00:43:22

De heer Vaes: Ik vind sowieso dat u mij heel goed nadoet. Op dit moment is daar absoluut geld mee te verdienen. Maar we praten over een investering die pas ergens, laten we zeggen, de komende twee à drie jaar geëffectueerd gaat worden. Die markt ziet er echt een stuk anders uit. Dat is waar we naar moeten kijken: niet naar de huidige wereld, maar de toekomstige wereld.

00:43:44

Voorzitter: Dank u wel. Dan bent u ook door uw tijd heen, maar het was een leuke interruptie. Voor de beantwoording of een reactie van het college kijk ik eerst naar mevrouw Wijnja, denk ik. Gaat uw gang.

00:43:56

Mevrouw Wijnja: Ik zou bijna zeggen: strik eromheen en we kunnen naar huis. Wat ontzettend fijn om te horen - ik weet het natuurlijk wel, maar om er ook bij te zitten - hoeveel steun er breed in de raad is voor dit hele belangrijke onderwerp. Er zijn verschillende fracties die het heel duidelijk aangeven. Het heeft raakvlakken met allerlei domeinen van de gemeente. Het is ongelooflijk belangrijk. Het gaat iedereen aan. Dat iedereen dat belangrijk vindt en dat iedereen dat steunt, daar wil ik specifiek bij stilstaan want dat is helemaal niet vanzelfsprekend. We hebben in Groningen enorme doelstellingen. Ik heb daar twee verschillende dingen over gehoord. "O jee, gaan we dat wel halen, om de ene reden?" Of: "Zetten we de ambitie eigenlijk niet te hoog?"

00:44:41

Mevrouw Wijnja: Ik ben, dit weten sommige mensen in deze zaal, een beetje tegenstander van het woord ambitie. Waarom? Dan klinkt het alsof je het ook niet zou kunnen doen. Daarom gaat het wat mij betreft over doelstellingen. Dit is één van de grootste uitdagingen die we met elkaar aan te pakken hebben. Daarom is het goed en belangrijk dat we in Groningen hebben gezegd: "Wij gaan die doelstelling hoog inzetten, omdat we niet meer allemaal tijd hebben om te gaan vergaderen en te wachten. Dat hebben we namelijk al jaren gedaan." Het is heel prettig dat de urgentie nu overal begint te leven. Dat maakt de kans dat je echt meters gaat maken met elkaar groter. De realiteit is ook dat het jarenlang veel te weinig gebeurd is, dus we moeten nu gas geven. Dat kan natuurlijk niet in deze context, maar dat is natuurlijk wel zo. We hebben heel veel werk te verzetten en we hebben geen tijd om daar heel lang de tijd voor te nemen.

00:45:33

Mevrouw Wijnja: Hoe zorg je dat je dat niet doet zonder dat je onderweg allemaal

mensen kwijtraakt? Het voorstel wat u van ons leest is om zoveel mogelijk vaart te blijven maken, zo flexibel mogelijk te blijven. Verschillende fracties hebben het gezegd: "Er gebeurt enorm veel in deze wereld. Dan wordt er een motie aangenomen, dan is er iets met wetgeving, dan gebeurt dit, dan gebeurt dat." Eigenlijk moet je er zo op inrichten dat je daar dusdanig goed op kan anticiperen dat we vaart blijven maken. Daar zit ook het vergroten van je lerend vermogen in. Het gaat over: hoe nemen we beslissingen over waar je windmolens bijvoorbeeld neerzet? Dan hoor ik vanuit het CDA de oproep: "Hou ook rekening met wat mensen in een bepaald gebied hebben doorgemaakt." Dat is ook zo en dat doen we ook.

00:46:25

Mevrouw Wijnja: De andere kant daarvan is dat we hier ook voorzichtig moeten zijn om voor mensen te denken. Ook daar zijn heel veel mensen, weet ik toevallig uit ervaring, die duurzaamheid en die doelen halen heel belangrijk vinden. Daarom is het mooi dat het hele participatiekader er is. We hebben daar ervaring mee opgedaan. Sommige dingen gingen heel goed, sommige dingen niet. Daar moeten we vooral van leren en daar moeten we met elkaar bovenop blijven zitten. Volgens mij, en dat heb ik ook breed gehoord, zitten we op de goede weg. Zijn er zorgen hier en daar? Dat is terecht, denk ik. Eén van de middelen om daarop te sturen en daarover de hele tijd in gesprek te blijven met de raad is natuurlijk de routekaart. Ik heb van verschillende fracties input gehoord. Neem dat eigenlijk mee, dus in algemene zin doen we dat.

00:47:18

Mevrouw Wijnja: Er is iets gezegd over de communicatie, over diversiteit en inclusie. Wat we hebben gedaan de afgelopen jaren is veel losse regelingen in ieder geval onder duurzaam Groningen te hangen. Over communicatiestijl gesproken, daar is ook aandacht voor geweest. Daarmee zijn we er natuurlijk nog niet. Dat is één stap om een aantal dingen bij elkaar te brengen, en daar hebben we nog stappen in te zetten. Daarbij moeten we zeker aandacht hebben voor specifieke groepen waar hier aandacht voor is gevraagd. Dat hebben we en dat doen we. Het is niet altijd even makkelijk, omdat je heel veel snelheid wilt maken en je wilt alles goed doen en iedereen meenemen. U hoort al in deze zin: dat kan natuurlijk allemaal nooit. Daar moeten we een balans in zoeken. Daarom vind ik het zelf ook heel prettig dat we als college doorlopend met u in gesprek kunnen over waar we staan en aan welke kant. Dat geeft ook de mogelijkheid vanuit de raad om daar feedback op te geven en te zeggen: hier willen we een beetje meer tempo maken.

00:48:21

Mevrouw Wijnja: Even over de wijkuitvoeringsplannen, in reactie op D66. Voor alle wijken in Noordwest worden die nu en komend jaar uitgewerkt. Voor de overige wijken informeren we bewoners wat ze zelf kunnen doen. Daar zijn we mee bezig. U vroeg: "Kunnen we daar volgend jaar concrete informatie over krijgen?" Dat komt. Ook gaan we in 2024 aan het warmteprogramma werken. Daar komt ook een vervolgstap in de concretisering, dus ik denk dat we daarin tegemoet komen aan waar u naar zoekt. De ChristenUnie vroeg naar energielabels. Op zichzelf is het logisch. Je wilt het eigenlijk ook strak monitoren, want dan kun je beter inschatten waar we nu zitten. Energietabels, dat is een hele ingewikkelde route. Het is kostbaar en het is ook niet altijd nodig om op postcodeniveau te monitoren. Wat we vooral

doen is op iets hoger niveau monitoren, waarbij we wel steeds aandacht hebben: hoe doe je dat zo nauwkeurig mogelijk, zodat we ook op een goede manier onder andere aan de raad kunnen laten zien waar we staan?

00:49:31

Mevrouw Wijnja: Dan zijn er nog verschillende fracties die hebben gevraagd: "Wat zijn de consequenties van de motie die is aangenomen over zonneparken?" Het is zo dat bestaande plannen voor wind- en zonneparken doorgang kunnen vinden. Dat gaat voor ons over Roodehaan en zonnepark Meerstad Noord. Daar heeft dit geen consequenties voor. De impact op overige ontwikkelingen is nog niet duidelijk. We komen daar in ieder geval op terug bij de eerstvolgende routekaart, maar ik heb begrepen dat D66 schriftelijke vragen heeft gesteld. We zullen die met de kennis van dan beantwoorden. Maar ik denk ook dat dit nu een gegeven is, dus dat er de hele tijd dingen komen en dat we dan moeten kijken wat dat voor effect heeft voor onze plannen, voor de doelstellingen. Wat moeten we doen om dat bij te dragen? Even kijken hoe ver ik ben, voorzitter.

00:50:27

Mevrouw Wijnja: De VVD zegt nog iets over: "Hoe gaan we om met de risico's?" Ik weet even niet meer wie het zei, ik denk de heer Van Veen. Daar wordt op meegekeken: hoe doen we dat op een verantwoorde manier? Het is wel zo dat we er echt voor kiezen om dat onder gemeentelijke regie te doen, omdat wij er dan ook over gaan wat je ermee doet. Waar laten we dat landen? Dan kunnen we sturen op een eerlijke energietransitie. Naast dat we de doelstelling hoog leggen, omdat het moet, willen we ook dat iedereen mee kan en dat het alleen maar eerlijk kan. Daar hoort bij dat dat de route is die logisch is, maar dat neemt niet weg dat we als gemeente ook onze risico-inschattingen fatsoenlijk horen te doen. Daar kunt u van op aan dat we dat doen. Op het moment dat daar keuzes in gemaakt moeten worden, dan leggen we die voor aan de raad. Ik denk dat ik er dan was, voorzitter.

00:51:33

Voorzitter: Dan kijk ik naar de aanwezigen. Zijn er vragen blijven liggen waar u toch een antwoord op wilt? Mevrouw Nieuwenhout.

00:51:43

Mevrouw Nieuwenhout: Misschien nog een kleine reflectie over het beter integreren van energiemobiliteit, duurzaamheid in de gebouwde omgeving.

00:51:54

Mevrouw Wijnja: De constatering die de GroenLinks-fractie maakt is terecht. Ik hoop dat ik net heb aangegeven, en dat kunt u teruglezen in de begroting, dat we daarin stappen zetten de goede kant op. Maar daar zijn nog veel mogelijkheden, dus dat is nadrukkelijk onderdeel van de route die we bewandelen. Ik denk ook dat het goed is dat elk moment dat dit onderwerp terugkomt in de raad... Als er vanuit de raad dingen zijn gesignaleerd waarvan u denkt: dat is een mooie koppelkans. De motie die u samen heeft ingediend, is daar een heel mooi voorbeeld van, denk ik. Dat helpt ons alleen maar, dus ik zou u vooral willen aanmoedigen om dat te blijven doen.

00:52:34

Voorzitter: Dan zijn we door de vragen heen. Ik heb ook geen interrupties gezien om het college nog even het vuur aan de schenen te leggen. Dat gaan we volgende

week doen, denk ik. Dan dank ik u voor uw bijdrage en ik wens u een fijne dag verder.